

ראש השנה

ה'תשנ"ב
[תרל"ב]

1 בראש השנה מבקשין על כלל העולם תן פחדך כל הברואים כו' ובגמרא איתא כו' שתמליכונו עליכם. הפירוש כי העבד הנאמן צריך לבקש מלכות הארון על כל. רק על ידי שמבקש זה בכל לבו ממילא מתפשט המלכות עליו מקודם. ומלכיות שאומרים לפניו הוא להמליכו על כל בראויו ועל ידי זה זוכין להמליכו עלינו מקודם. ומקוב"ה אית לן למילף שברא כל הבריאה עבור ישראל כמו שכתוב 'שביכל כו' ראשית. אם כן אם בני ישראל לא ישתתפו בראש השנה לכל הברואים לא יהיה להם קיום בעולם. ולכן צריכין לבקש בראש השנה על כל הבריאה להסכים לרצון השם יתברך:

[תרל"ב]

2 במדרש 'לעולם ה' דברך נצב בשמים (תהלים קיט, פט). כמו שאומרים בשם הבעש"ט כי מאמר יהי רקיע מחיה כל רגע הרקיע וכן כל מאמרי ה' יתברך חיים וקיימים. ונמצא שורש כל דבר וקיומו הוא המקור והנקודה שנמשכת מן מאמר ה' יתברך. וזהו התקיעות שהוא קול בלי דיבור. שדיבור הוא התחלקות הקול לתנועות נפרדים ושונים. אבל הקול אחד מיוחד דבוק במקורו והיום בראש השנה והחיות דבוק בשורשו בג"ל קודם התחלקות והשתנות. ורוצין לדבוק עצמן בפנימיות החיות כו'.

3 הסימנים בליל ראש השנה כרתי רוביאי. כי בראש השנה אין מבקשין על עניני עולם הזה. כמו שכתוב בזהר הקדוש ותקונום. רק לבקש על מה שאומרים 'תן פחדך ותמלוך כו'. ויש לומר דלכך מרמזין על צורכי עולם הזה שהם באמת רק רמזים להוציא מכל ענין רמיזא דחכמתא לעבודת ה' יתברך. ובאופן זה שיהיה רק לסימן ולרמז רשאין לבקש שכן רצונו יתברך שעל זה נברא. ובראש השנה שנותן ה' יתברך חיות חדש לכל הנבראים על כל השנה צריך כל אחד להיות מוכן לקבל החיים רק לעבודתו יתברך שמו בלבד וכפי רצונו כן נותנים לכל אחד:

[תרל"ה]

4 בכסה ליום חגינו (תהלים פא, ד) כי ראש השנה בין המועדות כי לבני ישראל הוא שמחה' שלטובתינו נתן ה' יתברך ימי תשובה ומשפט בכל ראש השנה להתנקות בעולם הזה מכל חטא. ואמת שבני ישראל בטוחין שיצאו זכאין וגמר השמחה הוא ניכר בטובות. וזהו בכסה ליום חגינו. כי בראש השנה יש קטרוג על זה שבני ישראל מובטחין יותר וזוהו מוכן הגמרא למה אין אומרים הלל בראש השנה כו' והבן.

5 [ב"ה תרל"ד]

6 בכסה ליום חגינו (תהלים פא, ד) שהקב"ה נתן לנו יום הדין לחג כי הוא בין המועדות אף כי יום משפט הוא והוא מחסדו הגדול אשר עלינו כמו שכתוב (תהלים מ, ו) נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. כי בכל מועד וחג יש הארה יתירה לכל איש ישראל כמו שאמר אאמנו"ז ז"ל שנקרא יום טוב על שם אור הגנוה שמאיר בכל יום טוב. ויש לבני ישראל הארה מטוב הגנוה כמו שכתוב (ישעיהו ס, כא) ועמך כולם צדיקים וכתוב (תהלים צא, יא) אור זרוע לצדיק. כי יש בכל איש ישראל נקודה טמונה בלב שיש לנקודה זו דביקות בה' יתברך ממש כדכתיב (דברים יד, א) בנים אתם. אך נקודה זו צריכה להיות נסתרת באדם שלא יהיה קטרוג עליו שלא יהיה ניכר על פניו היתרון שיש לו על כל הנבראים. אבל צריך לידע בפנימיותו כי חלק ה' עמו (דברים לב, ט) כדאיתא חובה יתירה נודעת להם שנקראו בנים. וכפי מה שהאדם שומר נקודה זו הפנימיות זוכה להתדבק בה' יתברך ועל זה נאמר (תהלים פא, ד) בכסה ליום חגינו. ועל זה איתא בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים והבן כל זה. ולהוסיף ביאור כי ראש השנה הוא יום הדין ולבני ישראל הוא חג כי בטוחים בני ישראל שנכתבים בספרן של צדיקים כדכתיב (ישעיהו ס, כא) ועמך כולם צדיקים. אך יש קטרוג על זה וכפי מה שאדם שומר הפנימיות שלו יש הגנה והקב"ה סוכך עליו. ועל פי זה מוכן דברי הגמרא אמרו מלאכי השרת מפני מה אין בני ישראל אומרים הלל כו'.

7 [תרל"ג]

8 עשרת ימי תשובה נגד עשרה מאמרות ועשרת הדברות. וכן כתבנו במקום אחר בשם מו"ז ז"ל שג' ענינים אלו עשרה מאמרות ועשר מכות ונסים במצרים ועשרת הדברות הכל אחד. ונראה שזה מלכיות זכרונות שופרות. וזהו עצמו תקיעה שברים תרועה תקיעה. ופירוש הדברים שבריאית העולם היה לקבל מלכות שמים שהכל לכבודו בראש השנה. ויש לה' יתברך כיבוד מכלל הקריאה מכולם. אבל בני ישראל נבררו להיות במצרים בהסתרות. ועל ידי צעקה חזרו להתדבק בה' יתברך. וקבלת מלכות שמים שאחר הגלות הוא באופן הראוי. כמו שהיה בקבלת התורה פנים בפנים כמו שכתוב אתה נגלת כו' והוא התגלות חיות הפנימיות בבירור גמור לבד האמונה כו'. זה מלכיות כלל הבריאה כו'. זה תקיעה להתדבק בשורש עליון. ואחר כך זכרונות שצריכין להיות נזכר בעת צרה על ידי הצעקה ולחזור להתדבק ביותר שאת זהו שופרות ותקיעה אחרונה כו'. ויעין בספר מאמר האחדות להחסיד ר' יוסף יעביץ ז"ל שכתב מעין אלו הג' בחינות שכתבנו ע"ש. והוא נגד ג' אבות שאברהם אבינו ע"ה יהיה בחינה ראשונה שהקנה להקב"ה שמים וארץ כמו שכתוב ע"ה שקראך ארון תחלה. ויצחק אבינו ע"ה העקיד עצמו להקב"ה והוא ביטול עצמותו. וזה העצמה בכל גלות והסתר לצעוק לה' יתברך לחזור אליו אף שאינו יודע איך. וכן כתוב במדרש שאברהם אבינו ע"ה ביקש מהקב"ה כמו ששתק בעקידה ולא השיב מאומה כן ישתוק לנו ה' יתברך ע"ש. והוא התרועה אף שנסתבבין בעונות ובלבול הדעת. עם כל זה צריכין לצעוק לה' יתברך בבחינת ביטול כו'. ויעקב אבינו הוא שלימות הריאות התגלות האמת כו'.

[תרל"ו]

9 כתבנו לחיים. כי בכל איש ישראל יש נקודה קדושה בלבו והוא נשמת חיים שנאמר וחי עולם נטע בתוכנו. אך בכל השנה שמסגלין עונות כל שהחומר גובר ומכסה הנקודה הנ"ל. צריך האדם לבקש רחמים מהקב"ה לחדש זאת הרשימה בלבו בראש השנה ועל זה מבקשין כתבנו לחיים. והוא שנאמר (שמות לב, טז) חרות על הלוחות שדרשו חז"ל חירות ממלאך המות ויצר הרע. כי בקבלת התורה היו בני ישראל מוכנים שלא יהיה נמוחק הכתיבה לעולם רק על ידי חטא נתקלקל אחר כך וצריכין לחדש החיים בכל שנה. והחתימה היא להיות זאת הנקודה חתומה שלא להתפשט החיות בכל מקום כמו שכתוב גן עול כו' מעין חתום:

[תרל"ט]

10 בראש השנה צריך כל אחד לקבל מלכות שמים על כל השנה כמו שכתוב אמרו לפני מלכיות כו' ועל זה היום נאמר (דברים ו, ו) אשר אנכי מצוך היום. ובכל יום צריך להיות כחדשים והיום הוא חדש באמת. ועל זה נאמר (תהלים צא, ו) היום אם בקולנו תשמעו שהוא מצות שמיעת קול שופר. וכדאיתא בזהר כי אם יזכו בני ישראל יהיה הגאולה בתשרי לכן אמר משיח היום אם בקולו תשמעו. וזה שכתוב

11 אמרו לו - רבונו של עולם, גלוי היה לפניך שזהו לי מה להשיבך כשאמרת לי לקרב את יצחק, אילו השבתי אותך לא היה לי מה להשיב, שיהיו אמר לך אתמול אמרת לי כי יצחק יקרא לך וזרע ועבשיו אתה אומר לי לשטנו ולא השבתי אותך אלא עשיתי עצמי כאלו וכרתי ואני כדרכי לא אשמע ואלם לא יפתח פיו כשהיה בני של יצחק נידונים לפניך ביום זה ואפילו יש להם כמה קטיועים מקטרגים אותם כשם שהנמתי ולא השיבותיך כן אתה לא תשהו (תשיב) להם. ויקרא אברהם את שם המקום (והוא) ה' יראה אשר יאמר היום. מזה היום, כדיום, מפני שריה היה, אמר לו הקדוש ברוך הוא וכן אני עשה, אמר לו אברהם השבע לי, מיד צי נשבעתי נאם ה', הוי בחדש השביעי, אמר רבי ברכיה בירחא דשבתא (פסיקתא רבתי מ, ד) דבר אחר בחדש השביעי.

[תרל"ח]

12 בראשית כב, ד) אשר יאמר היום בזהר ה' יראה שביקש אברהם אבינו ע"ה להיות נזכר העקידה לבני ישראל בראש השנה. כמו שאומרים ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור כי מאחר שיום זה נותן חיות לכל השנה הוא היום הידוע כמו שאומרים היום תאמצנו כו' תגדלנו כו'. ועל זה נאמר (תהלים ו, ז) אני היום ילדתיך:

13 ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה ר' יודן אמר אמר לפני רבן העלמים בשעה שאמרת לי יקח נא את בני את יחידך היה לי מה להשיב אתמול אמרת כי יצחק וגו' ועבשיו יקח נא את בני וגו' חס ושלום לא עשיתי כן אלא כבשתי רמזי לעשות רצונך יהי רצון מלפניך ה' אלוקי, בשעה שיהיו בני של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים תהא נזכר להם אותה העקידה ותתמלא עליהם רחמים (בר"ר ט, ו).

אמרו לפני זכרונות שיעלה זכרונכם לפני טובה⁹. פירוש אף כי בלאו הכי מי לא נפקד כהיום הזה זכר כל היצור לפני בא¹⁰. אבל על ידי שבני ישראל מבקשין הזכירה שיעלה זכרוניו לפניו יתברך אף על פי שידעין שזו הזכירה הוא למשפט. ומכל מקום יש לכל איש ישראל להבין ולהשכיל כי גדלה מעלת הזכירה לפני הבורא יתברך שהוא אב הרחמים וכדאי להיות נשפט רק שיעלה זכרוניו לפני ברוך הוא. ועל ידי זה שבני ישראל יודעין זאת על ידי זה יעלה זכרוניכם לפני טובה. ועל ידי זה עצמו הופך הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים¹¹. שעל ידי זה בני ישראל ממתיקין הדיגים ועושין ממדת הדין רחמים שהרי מבררין שהזכירה לפניו יתברך למשפט הוא טובה גדולה ומתנה מה' יתברך להיות נזכר לפניו ביום הזכרון כנ"ל:

6. ה"ה - יום תפילה

[תרמ"ח-תרמ"ט] 16

ראש השנה הוא יום תפלה. וה' יתברך נתן לנו מצות השופר להעלות בו התפלות. לכן יש תקיעה לפניו ולאחריה הוא כמו שכתוב²² בג' ראשונות כעבד שמסדר שבו. ואחרונות כמקבל פרס והולך. ותרועה באמצע הוא בקשת צרכיו. ואיתא בגמרא²⁸ אתקן רבי אבהו תשר"ת תש"ת תר"ת מספקא ליה כו'. ובדודאי הכל אמת שיש זמנים שגנוחי גנח או ילולי לילל כפי הגלות בפרטות. אכן זה הגלות האחרון כולל כל הגליות²⁹ לכן יש בו כל הגניחות וילילות. ורמז לדבר הג' שברים וג' תרועות וג' שברים תרועה. הם י"ב קולות כמו הי"ב ברכות בבקשת צרכי האדם שבתפלת שמונה עשרה. שבוודאי כלול בהם כל מיני הצרות שצריכין להיות נושע בהם:

[תרמ"ד] 20

איתא³ כל מעשה בראשית לדעתן נבראו כו'. לכן כפי הכנת האדם ובחירת רצונו בימים אלו כך ניתן לו התחדשות החיות שבכל ראש השנה מתחדש מעשה בראשית. ובכלל עיקר הודעת בעולם הם בני ישראל אדם אתם⁴ קרוין אדם כו'.⁵ שאדם הוא בר דעת ולכן אמרו⁶ בשביל ישראל שנקראו ראשית. ויש להבין שתלה הכתוב בזה ולא פירש בשביל ישראל. רק הוא הטעם שלכן נברא העולם בשביל ישראל¹⁰ הואיל ונקראו ראשית היינו שמתקשרים בשורש האחדות והראשית. וזהו העיקר השכל וידוע אותי (ירמיהו טו כג). ומזה עצמו נעשה ממילא המשפט שבאי עולם עוברין לפניו כבני מרון⁷ כדי לתת לכל אחד היות כפי דעתו ומצבו:

18

[תרמ"ז] 14

בענין אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם¹. על פי מה שכתוב (שמות טו ה) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים פירש רש"י שרים כו'. כמו שיש שרים שממליכים המלך אף על פי שהמלך מושל עליהם. כמו כן כביכול רצה ה' יתברך שבני ישראל ימליכו אותו וכפי קבלת מלכות שמים שהמה מקבלים כך מתגלה כבוד מלכותו יתברך בעולם. והכל בכח קבלת התורה וכו בני ישראל לזה כמו שכתוב (שמות יט. ה) אם שמוע תשמעו בקולי כו'. ונרמז גם כן מצות שמוע תשמעו קול שופר² שהיא רמז לקבלת התורה ועל ידי זה תהיו לי ממלכת כהנים (שמות יט. ה) הוא בראש השנה זמן המלוכה. וגוי קדוש הוא ביום הכפורים שנמשלו בני ישראל למלאכים כמו שכתבו חז"ל⁴:

! צויר ילפני, בכינון מתן תורה

[תרמ"ח-תרמ"ט] 17

יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט. א). כי עיקר השופר הוא זכירת יום מתן תורה דכתיב (ירמיהו טו ה) יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב. פרשנו במקום אחר⁶ כי בני ישראל זכו להוציא מכה אל הפועל זה היום של קבלת התורה. וזה היום אינו יכול להתגלות תמיד ובראש השנה שמתחדש הבריאה מכל שכן שמתחדש כוחן של בני ישראל. ויום מתן תורה מאחר שאמרו חז"ל⁹ תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אם יקבלו בני ישראל התורה כו'. אם כן בזה היום מתחדש יום מתן תורה ועל ידי קול שופר יכולין להתדבק ביום הזה. ועל ידי שבני ישראל יודעין ומבררין זה כי כל העולם נברא רק בשביל התורה ומבקשים¹⁰ כתבנו בספר החיים שהוא להתדבק בתורה שנקראת עץ החיים¹¹. ובכח זה נזכר יום מתן תורה בשמים ומתחדש בחירת הקב"ה בבני ישראל. כמו שכתוב¹² שיעלה זכרוניכם לפני ובמה בשופר כנ"ל:

5

והנה הגם כי כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון בראש השנה¹³. מכל מקום עיקר הטעם להודיע חיבת בני ישראל בין האומות¹⁴ כשושנה בין החוחים כו' (שה"ש ג. ב). ועל זה נאמר¹⁵ הראינו את מראיך. כי כל באי עולם עוברים בעל כרחם. אבל בני ישראל מבקשין להתראות לזכרון לפניו לטובה וזה שכתוב¹⁶ אמרו לפני זכרונות שיעלה עליך הזכרון. ונקרא מראיך. השמיעני את קולך¹⁵ הוא קול שופר. שנקרא קול ערב¹⁵:

[תרמ"ח-תרמ"ט] 15

בגמרא¹ שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה כו' מראשית מרשית כו'. פירוש שעיקר התחדשות בראש השנה כפי הביטול שמבטלין הכל אל השורש. והכנה זו הוא בבני ישראל שמהאי טעמא נקראו ראשית² שמקושרין ומבטלין אל השורש. ובכוחם מתחדשת השפע בכל ראש השנה. ובגמרא³ לשארית נחלתו⁴ אליה וקוץ בה למי שמשים עצמו כשיריים. ולכאורה יפלא דודאי מי שנאמר עליו עון ופשע⁴ אם כן למה יתגאה עוד. אכן האמת כי אפילו החוטא צריך לידע כי אף על פי שחטא כשמכיר את מקומו ומבטל עצמו אל שורש על ידי התשובה יש לו מקום באותו הראשית על ידי שיועד שהוא השיריים ובא למפרע אל הראשית מצד השארית. וזה הכח שיש בגפש ישראל על ידי התורה שנקראת ראשית⁵. וכתיב (תהלים טו. ה) תורת ה' תמימה משיבת נפש וחכמים אמרו⁶ הפוך בה והפוך בה כו'. וזה הרמז אליה וקוץ בה וכדאיתא בזוהר הקדוש⁷ אורייתא אילנא דכולא בה פירין ועלין וקליפין. ועל ידי שמבטל עצמו אפילו הוא רחוק יכול לעלות מעלה וקליפה להיות לו דביקות בגוף האילן. והוא הסימן אל החוטא אף על פי שחטא אם אינו מרוחק אצל עצמו לגמרי ויודע ומאמין שאף על פי כן יש לו חלק בתורה ובבורא עולם אם כי הוא בשפל המצב מתהפך מצדו שארית לראשית כנ"ל. ובאמת לשארית נחלתו נאמר על דורות השפלים שלנו שאבותינו היו עיקר הראשית שקבלו התורה. ואנחנו כפי הביטול בבחינת שארית יכולין להתדבק בהראשית:

[תרמ"ח-תרמ"ט] 19

אם כבנים אם כעבדים³⁰. כי השופר רומז לקבלת התורה וזה כבנים. ורומז גם כן לעבודת בית המקדש שהיה שם שופרות והכל אחד כי שופר הוא מעין עולם הבא כמו שכתוב (ישעיהו כו. יג) יתקע בשופר גדול. ובבית המקדש היה מתעורר בכל יום הארה מקבלת התורה שהיה בשופר מעין עולם הבא. ועכשיו יש יום אחד בשנה בראש השנה שמתעורר בו זה הקול. והוא מתנה מה' יתברך כמו שכתוב (במדבר כט. א) יום תרועה יהיה לכם וכתיב (תהלים פט. טז) אשרי העם יודעי תרועה:

[תרמ"ב] 21

מה שכתבנו לעיל²¹ לפתות את בוראם בתרועה²². שמעתי ממו"ז ז"ל שאמר בשם הרב מקאצק ז"ל²³ מה שכתוב בזוהר הקדוש כמה [פעמים*]²⁴ להשתדל באורייתא כמו שכתוב (שמות כב. טו) כי יפתה נערה פירש בתרגום²⁵ ארי יסודל עד כאן דבריו. והיינו השתוקקות אל התורה בעומק הנפש להיות מדובק בתורה ובאלקות להיות בשר אחד. וזוכין לזה על ידי עסק בתורה לשמה. כי נפשות בני ישראל חלק ה' עמו (ירמיהו לב. טו). ועל ידי התורה מתעורר זו הנקודה פנימיות ודביקות בהקב"ה: